

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Державний університет «Житомирська політехніка»

Анотація. У статті досліджено теоретичні основи фінансового потенціалу держави та запропоновано доповнити існуючу класифікацію фінансового потенціалу новими ознаками: залежно від впливу воєнного конфлікту; виходячи із впливу зовнішніх джерел на формування фінансових ресурсів; залежно від рівня консолідації; виходячи зі співвідношення між складовими.

Ключові слова: воєнний конфлікт, фінанси, фінансовий потенціал

CLASSIFICATION OF THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE STATE

Abstract. The article examines the theoretical foundations of the financial potential of the state and proposes to supplement the existing classification of financial potential with new features: depending on the impact of military conflict; based on the influence of external sources on the formation of financial resources; depending on the level of consolidation; based on the ratio between the components.

Keywords: military conflict, finance, financial potential

В сучасних умовах фінансовий потенціал держави відіграє важливу роль у її соціально-економічному розвитку. Значний внесок у дослідженні даного питання зробили Боронос В.Г.[1], Грабчук О.М. [2], Індус К.П. [3], Кучер Г.В. [4], Портна О.В. [5], Шумська С.С. [6] та ін. При цьому недостатньо розкритим залишається питання впорядкування форм та видів фінансового потенціалу держави й уточнення його класифікаційних ознак. Значний внесок в дослідження цього питання зроблено у дисертаційній роботі О.В. Портної [5, с. 89–113], в якій запропоновано класифікувати фінансовий потенціал держави за такими класифікаційними критеріями:

- 1) критерій мобілізації (виходячи із невідповідності наявних фінансових ресурсів та мобілізованих для досягнення поставлених цілей);
- 2) форма існування (така ознака базується на тому, що фінансові ресурси як основа потенціалу можуть фактично використовуватися певним суб'єктом або бути формально відображеними у звітних документах);
- 3) критерій реалізації (залежно від того, залучені чи ні кошти у господарський оборот);
- 4) критерій активності (з позиції автора, на відміну від попередньої ознаки, надає можливість оцінити залученість фінансових ресурсів в економічний оборот в будь-який момент часу, а не лише ретроспективно);
- 5) критерій участі у реалізації завдань (передбачає розмежування стратегічних та тактичних цілей);
- 6) критерій спрямованості (виходячи з цільової спрямованості складових фінансового потенціалу);
- 7) критерій результатів реалізації (залежно від досягнення поставлених економічних, соціальних, політичних та інших цілей);
- 8) критерій динаміки (відображає співвідношення між надходженням фінансових ресурсів у державу та їх виведенням за межі держави).

Узагальнену та уточнену нами класифікацію фінансового потенціалу держави можна представити таким чином (табл. 1). Відзначимо, що представлена класифікація доповнена такими ознаками:

- 1) залежно від ступеня впливу воєнного конфлікту:

– фінансовий потенціал держави в умовах мирного часу (сукупність фінансових ресурсів органів влади, суб'єктів господарювання, домогосподарств, а також можливостей для їх ефективного формування, розподілу та використання з метою мирного розвитку у зовнішньому середовищі);

– фінансовий потенціал держави в умовах воєнного часу (сукупність фінансових ресурсів органів влади, суб'єктів господарювання, домогосподарств, а також можливостей для їх ефективного формування, розподілу та використання з метою пріоритетного забезпечення потреб збройного захисту держави у надзвичайно нестабільному зовнішньому середовищі);

– фінансовий потенціал держави в умовах постконфліктного відновлення (сукупність фінансових ресурсів органів влади, суб'єктів господарювання, домогосподарств, а також можливостей для їх ефективного формування, розподілу та використання з метою подолання наслідків воєнного конфлікту).

Таблиця 1

Узагальнена класифікація фінансового потенціалу держави*

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види
1	за критерієм мобілізації	мобілізований
		немобілізований
2	за формою існування	формальний
		реальний
3	за критерієм реалізації	реалізований
		нереалізований
4	за критерієм активності	активний
		пасивний
5	за критерієм участі у реалізації завдань	стратегічний
		тактичний
6	за критерієм спрямованості використання	економічний
		соціальний
7	за критерієм результатів реалізації	позитивний
		нейтральний
		негативний
8	за критерієм динаміки	постійний
		зростаючий
		спадаючий
9*	за ступенем впливу воєнного конфлікту	в умовах мирного часу
		в умовах воєнного часу
		в умовах постконфліктного відновлення
10*	за ступенем впливу зовнішніх джерел на формування фінансових ресурсів	залежний
		автономний
11*	за рівнем консолідації	базовий
		сукупний
12*	за співвідношенням між складовими	збалансований
		розбалансований

Примітка: * запропоновано автором

* Узагальнено на основі [5, с. 89–113] та власних розробок

2) виходячи з наявного впливу зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів:

– залежний фінансовий потенціал держави (фінансовий потенціал держави не може перебувати у стані критичної залежності від зовнішніх джерел фінансових ресурсів);

– автономний фінансовий потенціал держави (фінансовий потенціал характеризується достатнім рівнем незалежності від зовнішніх джерел фінансових ресурсів);

3) залежно від рівня консолідації:

– базовий фінансовий потенціал держави (визначається фінансовим потенціалом органів державної влади);

– сукупний фінансовий потенціал держави (визначається фінансовим потенціалом органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та домогосподарств);

4) виходячи із співвідношення між складовими:

– збалансований фінансовий потенціал держави (існує суттєвий розрив у рівні розвитку та обсягах складових фінансового потенціалу);

– розбалансований фінансовий потенціал держави (складові фінансового потенціалу еквівалентні за обсягами та перебувають на однаковому рівні розвитку).

Проблематиці фінансового потенціалу присвячена значна кількість наукових робіт, у тому числі і дисертаційних, водночас за результатами аналізу сучасного стану досліджень виявлено суттєві розбіжності у поглядах на його сутність та види. Такий плюралізм поглядів може призвести до нагромадження наукового знання у неструктурованому вигляді із невирішеними внутрішніми протиріччями, у зв'язку з чим така форма інформації поступово втрачатиме свою цінність, а нові дослідження, що базуватимуться на ній, лише посилюватимуть окреслену проблему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боронос В.Г. Фінансовий потенціал території у державній фінансовій політиці: методологія і практика управління : дис. ... д-ра. економ. наук : 08.00.08. Суми, 2012. 449 с. URL: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/51603/10/Boronos_Finansovyi_potentsial.pdf

2. Грабчук О.М. Фінансовий потенціал: природа та властивості з точки зору синергетичного підходу. Бізнес Інформ. 2018. № 3. С. 280-284.

3. Индус К.П. Управление финансовым потенциалом Украины : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2016. 22с. URL: http://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_indus.pdf

4. Кучер Г.В. Фінансовий потенціал як економічна категорія. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 9(159). С. 46-52.

5. Портна О.В. Сукупний фінансовий потенціал України: архітектоніка та ефективність реалізації : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.08. Київ, 2018. 504 с

6. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. Фінанси України. 2007. № 5. С. 55-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2007_5_7

Виговська Наталія Георгіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, e-mail: vygng@ukr.net

Полчанов Андрій Юрійович, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, e-mail: polchanov@gmail.com

Vygovska Nataliia, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, e-mail: vygng@ukr.net

Polchanov Andrii, Doctor of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, e-mail: polchanov@gmail.com